

gép segítségével, ami a felszíntől számított 80–120 cm mélységben távolította el a felső földréteget. Az ez alatti rétegeket kézi erővel vizsgáltuk át. A kutatóárok Ny-i felén álló és földbe mélyedő facövekeket találtunk, valamint a kutatóárok közepén több magasabban fekvő, a földbe nem mélyedő facövekre bukkantunk.

A földbe mélyedő cövek méretüknél és helyzetüknél fogva bizonyosan az említett falkonstrukció részei. A szelvény közepén elhelyezkedő fekvő cövek megfelelő interpretálása csak a dendrokronológiai vizsgálatok után lehetséges.

A feltárás során késő középkori kerámialeletek kerültek felszínre.

HAVASI BÁLINT

342. Zalaegerszeg, Zalabesenyő, Cseresnyés-mező (Zala megye) Ó, Ró, Á, Kk

2002. október 3-án a Zalaegerszeg–Zalaegerszeg Dél 120 kV távvezeték nyomvonalán, a topográfiai terepbejárásokból ismert 60/6 sz., a Válicka-patak Ny-i partján húzódó lelőhelyen a 23., 24., 25. számú villanyoszlop területén, összesen 46 m² kutatását végeztük el. A lelőhely K-i szélén egymástól 280–280 m-re elhelyezkedő szondákban római kori, Árpád-kori és késő középkori leletek kerültek elő a humuszolás során. Az 50 cm mélységben elért altalajban azonban régészeti objektum nem mutatkozott.

2002. október 4-én a topográfiai terepbejárásokból ismert 60/5 sz., a Válicka-patak Ny-i partján húzódó lelőhelyen, a 26., 27. számú villanyoszlop területén, összesen 31 m² kutatása történt meg. A lelőhely É-i és D-i végén elhelyezkedő szondákban közelebről meg nem határozható őskori és római kori leletek kerültek elő a humuszolás során. Az 50 cm mélységben elért altalajban azonban régészeti objektum nem mutatkozott.

A leletanyag a Zalaegerszegi Göcseji Múzeum Régészeti gyűjteményébe került.

KVASSAY JUDIT

343. Zalaszentmihály, Tátika-vár (Zala megye) Kö

2002. november 13–22. között folyt feltárás a várban folyó rekonstrukciós munkálatokat megelőzendő, a Magyar Államkincstár anyagi támogatásával. A vár K–Ny-i irányban fekvő, szabálytalan alaprajzú, belsőtoronyos. A ma álló falazat legépebb része a (már felújított) É-i fal. A várban jól kivehető a boltozatos pincék maradványai.

A vár első építési periódusát az okleveles adatok szerint a Kaplony-nembeli Zeland (Zlandus) püspök idején a 1248–1257 évek közé tehetjük. Tátika vára később királyi vár, majd különböző családok birtoka. 1598-ban a várat a török kifosztotta, 1713-ban pedig Mercy császári tábornok hadai felgyújtották. Később a Festetics-család tulajdonába került.

2001-ben a feltárás során a palotaszárny nyugati oldalán fekvő földszinti boltozatos helyiséget tisztítottuk meg az odazúduló omladéktól, feltártuk a helyiség Ny-i és D-i falazatának külső falsíkját, valamint ettől délre megkerestük a vár K–Ny-i irányban futó D-i falazatát.

2002-ben folytattuk a Ny-i földszinti helyiség D-i falazatánál húzott kutatóárok szélesítését K-i irányban. Ennek során előkerült a palotaszárny K-i oldalán fekvő földszinti helyiség bejárata és két ablaknyílása. A kutatóárokban 14–15. századi kerámiatöredékek és kályhaszemek kerültek elő.

A palotaszárny Ny-i földszinti helyiségétől DNy-i irányban új szelvényt nyitottunk. A szelvényben előkerült a vár K–Ny-i irányban futó D-i falazata, amely mintegy 2 m vastagságú, környékén 14–15 századi kerámiaanyag került elő.

Munkatárs: Havasi Bálint.

VÁNDOR LÁSZLÓ

344. Zalavár, Vársziget (Zala megye) B, Ró, Ka, Á

2002-ben a Vársziget két pontján végeztünk ásatást: a Szent István kápolna és a Kis-Balaton-ház közötti területen, ahol a jelentősebb tereprendezéssel járó kertészeti munkák megkezdése előtt leletmentő ásatást kellett végeznünk, és a 9. századi Hadrianus zarándoktemplomtól délre, a Priwina-féle muniment északról kerítő erődítési ároktól pedig északra.

A Szent István kápolna az 1950-es években feltárt Árpád-kori templom alapjaira épült. A templomhoz tartozó temetőből újabb 64 sírt tártunk fel, ezzel megnyugtatóan tisztáztuk a temető keleti szélét. E síroktól keletre előkerült néhány kisebb Árpád-kori települési objektum is. Az összesen 33 települési objektumból, melyek zöme tárolóverem és különböző munkagödör, jelentősebb számú, a Karoling-korra keltezhető, két kisebb gödör a bronzkorból, egy oszlogödrök által körbejelölt földfelszíni ház pedig a római császárkori korai időszakából származik.

A Hadrianus zarándoktemplomtól délre újabb 80 sírt tártunk fel, amelyek kisebb részben a Karoling-időszakból származnak – kiemelkedik közülük egy sarkantyúgarnitúrás, scramasaxszal és tarsollyal ellátott férfi sírja –; nagyobb részben azonban az Árpád-korból. Utóbbi sírokat azonban nem a zarándoktemplom mellé temették, hanem a feltárt területtől délre, az úgynevezett homokgödör területére lokalizálható Szent Adorján bencés monostor templomához tartozó temetőbe. A sírok alatt feltártuk egy a Karoling-időszak korai fázisából származó, kb. 12×6 méteres, emeletes, földfelszíni ház maradványait, amelyet 40 nagyméretű faoszlopra alapoztak. A templomtól keletre pedig további tíz települési objektumot bontottunk ki, köztük egy (esetleg két) egyszerűbb szerkezetű, földfelszíni ház oszlogödreit. Az ugyanitt már több éve kutatott üvegműhely fel-

tárását is befejeztük. A műhely keleti széle alatt egy deszkabéléses kutat találtunk, melynek dendrokronológiai adatai az üvegműhely működésének ante quem non keltezését segítik meghatározni.

Az ásatást a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság anyagi támogatásával és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumánál nyert pályázati pénzből végeztük.

SZŐKE BÉLA MIKLÓS – RITOÓK ÁGNES

345. Zamárdi, Kútvölgyi-dűlő

(Somogy megye) R, B, LT, Ró, Ge, N

A lelőhelyen az előzetes terepbejárások alapján rézkori, bronzkori, vaskori és római kori leletek előkerülésére számíthattunk. A 2002. március 25. és augusztus 15. közötti megelőző régészeti feltárás elsődleges feladata az volt, hogy a nagyméretű autópálya-csomópont területén meghatározza a régészeti lelőhely kiterjedését, vagyis a feltárandó terület nagyságát. Egy É-D-i és két K-Ny-i kutatóárok kijelölésével kezdtük a munkálato-
kat. Az utóbbi kutatóárkokban előkerült objektumok alapján meghatározhatóvá vált egy sűrűbben fedett terület a csomópont keleti, a patak mentén elhelyezkedő részén: itt rézkori, kelta, római és népvándorlás kori objektumok kerültek elő. A csomópont Ny-i részén rézkori és korai bronzkori település szórtabban elhelyezkedő objektumait találtuk meg. Mindezek után a sűrűbben lakott, keleti területen egy nagyobb, összefüggő felület feltárását kezdtük meg.

A csomópont keleti oldalán a vízpart felé lejtő, lan-
kás domboldal kiválóan alkalmas volt a megtelepedésre. Az őskort a *középső rézkori* Balaton-Lasinja kultúra illetve a késő rézkori bolerázi kultúra gödrei képviselik. Ritkaságnak számít, hogy a Balaton-Lasinja településen előkerült szórt, méhkas alakú tárolóvermek és amorf munkagödrök között egy alapárkos házat is sikerült feltárnunk. A nagyméretű, kb. 19×9 m-es épület esetleg közösségi házként is értelmezhető. A patakparti domboldaltól egy enyhe völgy által elválasztott, kissé nyugatabbra elhelyezkedő dombtetőn szintén megtelepedett a középső rézkor népessége. E területen azonban jelentős erózió ment végbe, így a rézkori kultúrréteg egy része mára megsemmisült: csak az eredeti felszín egyenetlenségeiben megmaradt humuszfoltokban tudtunk régészeti jelenségeket dokumentálni. A bolerázi település gödreiből is gazdag leletanyag került elő. A több, részben ép edény és nagy mennyiségű edénytöredék mellett az egyik gödörből egy pecsétlő is előkerült – utóbbi talán az ünnepi viseletet kiegészítő testfestés kialakításához használhatták.

A dombtetőn a *korai bronzkori* Somogyvár-Vinkovci kultúra ritkásabb szerkezetű falujának néhány gödre is előkerült. Érdekes, hogy az egyik méhkas alakú gödörben egy teljes lócsontváz és további, valószínűleg kiskérődzőkhöz tartozó állkapcsok és vázrészecskék feküdtek.

A vízparti terület következő megtelepedői a *kelták* voltak, akik Pannónia római hódítását követően is to-

vábbéltek a Dunántúlon. Utóbbi időszakból (Kr. u. 1. század) származik a jellegzetes római szürke kerámiával és terra sigillata töredékekkel keveredett késő kelta leletanyag, mely néhány leletgazdag gödörből illetve két házból került elő. A korszakra keltezhető házak K-Ny tájolásúak, a K-i és a Ny-i oldalon l-l cölöp tartotta a tetőszerkezetet. Az egyik házból előkerült gazdag kerámiaanyagban sávost festett kerámia is előkerült. Szintén a keltákhoz köthető az a hamvasztásos sír, melyből egy szürke urna és az ennek leborítására szolgáló, szájjal lefelé fordított, nagyméretű tál mellett további tálak és egyéb edénytöredékek kerültek elő.

A lelőhely legjelentősebb korszakát képviseli az a településrészlet, mely a *népvándorlás korra*, a 6. századra keltezhető. Az egyik házból előkerült, úgynevezett bepecsételt díszű, kiöntőcsöves korsó alapján a *langobardokkal* azonosíthatók a több házból és műhelyből álló falu lakói. A település jelentősége abban is áll, hogy a langobardoknak Dunántúlon eddig csupán a temetkezéseit ismertük, településük még nem került elő. A falu szerkezete gondosan tervezettnek látszik: az épületek kört alkotva a falu keleti szélén, az egykori patakmeder mentén helyezkednek el. A ház alapterületéből kinyúló sütőkemencével vagy tapasztott padlóval rendelkező, K-Ny tájolású lakóházak (10 ilyen tártunk fel) sátor-tetejét általában két nagyméretű faoszlop tartotta; ettől eltérően néhány háznál a négy sarokban vagy a rövidebb oldal mentén 3-3 cölöp helyezkedett el. Az ezekenél jobban a földbe mélyített, nagyobb és kisebb méretű műhelyek (pl. szövőházak; 8 nagy és 6 kisebb került elő) kétoszlopos szerkezetűek voltak. A falu keleti oldalán, a patak illetve időszakosan kiterjeszkedő mocsár mentén 10, sorban elhelyezkedő sütőkemencét találtunk (a település belső területén további hármat). Ugyanitt 3 kutatástak a földbe; ezek egyikében kitűnő állapotban maradt meg a faszerkezet.

A lelőhely É-i és K-i szélén négy sírt is feltártunk; az egyik sírből napvilágra került csontfésűk alapján a telep és a sírok egykorúak (6. század).

POLGÁR PÉTER

346. Závod határa

(Tolna megye) Kö

2002. április 4-én célzott terepbejárást végeztünk Tolna megye több pontján, elsősorban szóbeli információk révén ismert, elpusztult középkori templomhelyek azonosítása céljából.

Cilléri-rétek: Az I. katonai felmérés által feltüntetett templomromot a falutól É-ra, Ny-K irányú egykori vízfolyás D-i oldalán kb. 500 m hosszan húzódó középkori lelőhely Ny-i részén találtuk meg. A kiemelkedő, cseréppel sűrűbben borított részen, kb. 30×30 m nagyságú területen néhány igen nagy homokkődarabot és kevés kisebb követ találtunk. Bár embercsont nem került elő, a középkori Cél falu templomával azonosíthatjuk a törmelékes területet.